

"Відродження") переважно фокусоване на окремій темі — "Фестивалі в контексті 100-річчя кіно". Тут аналізується кінофестивальний феномен, його історія, логіка, динаміка та роль у поступі мистецтва й індустрії кіна протягом його існування. Подано якомога повніший перелік фестивальних нагород, отриманих вітчизняними фільмами за всю історію українського кіна, видруковано адреси та характеристики понад 70 міжнародних кінофестивалів. Поза тим, у першому числі журналу вміщено рейтинг кращих фільмів в історії світового кіна на думку провідних українських кінознавців, історичні й теоретичні розвідки, критичні статті тощо.

Тепер підготовлені до друку друге й третє числа часопису, що вони теж зачіпають окремі теми, а саме - новочасні контакти кіна й телебачення в українському та загальносвітовому контекстах і почування європейського кінематографа в епоху тотального пресингу з боку північноамериканської екранної індустрії.

Надалі журнал планується видавати зусиллями новоствореної громадської організації "Фундація КІНОКОЛО". Співредакторами журналу є кінокритик Володимир Войтенко та кінознавець Ольга Калуга.

В.В.

Права людини в Україні. Інформаційно-аналітичний бюлетень Українсько-Американського Бюро захисту прав людини. Вип. 1-19. Київ-Харків, 1993-1997.

П'ять років тому, у жовтні 1993 року, побачило світ перше число бюлетня, підготовленого Громадською радою Українсько-американського бюро захисту прав людини. Заявку на своє бачення варіанту освоєння правозахисного простору було зроблено на досить високій планці, бо справді Україна має гостру потребу вплетення своїх національно-творчих змагань у світовий контекст за допомогою сучасної універсальної ідеї захисту прав людини і це має справді доленосну вагу у створенні сучасного громадянського суспільства та спростуванні фатальної тези про неспроможність існування України як незалежної демократичної держави. І тільки всебічно мобілізуючи індивідуальні правозахисні потенції в українському суспільстві на подолання перешкод саме індивідуального розвитку, можна усунути нарешті зі сфери гострої актуальності болісний вигук Івана Франка та Андрея Шептицького: "Як багато маємо народу і як мало — людей!". І тільки враховуючи, що головною рисою громадянського суспільства є постійне творення з безлічі громад з різними інтересами, з різним

походженням, з різними релігійними, етнічними, культурними, мовними та іншими ознаками — єдиної у своїй мозаїчності справді рівноправної та повноправної "громадянської громади", — зможемо таки її створити і посісти належне місце у загальноєвропейській та світовій мозаїці.

Але можна не сумніватися, й після того, як цю дуже актуальну сьогодні правозахисну ідею буде вживлено в український контекст як притаманний йому природний компонент, то таким чином вибрана правозахисна ніша не щезне, бо свобода таки не якийсь рубіж, здобувши який потрапляєш у вічне царство благоденства, а постійні зусилля підтвердження кожним своєї відповідальності. Навіть подолання в нашому суспільстві дуже вже закорінених звичок різних підмін, зокрема і демагогічного ототожнення суспільної та державної власності, значно швидше та ефективніше можна буде досягнути саме за допомогою активізації правозахисних ідей у режимі конструктивного громадянського діалогу.

А хіба неймовірно довге, а, отже, й болісне топтання на одному місці з економічними реформами не свідчить, попри словесну бутафорію, про реальну несприйнятливність влади до засад ринку, економічної свободи та, взагалі, економічних пріоритетів громадянського суспільства, про дивовижну підсвідому зверхність держави над ринком, влади над економікою, просто демагогії над творчою уявою та довірою до особистості?

Державна незалежність одразу чітко поставила перед Україною проблему зіткнення різних світоглядів, різних цивілізацій, різних традицій, у чому релігійний аспект неминуче займає домінуюче становище. Звична спокуса до розв'язання цих проблем за допомогою держави не давала побачити ілюзорність тих зусиль, ба навпаки - вину держави, втручання якої лише загострює ситуацію у згаданій сфері. Але бюлетень зумів виявити такі аспекти проблеми, які, хоч і не усвідомлюються масовою свідомістю, мають принципове значення не тільки для розуміння сучасної релігійної ситуації, зокрема у православ'ї, а й для належного розуміння релігійної свободи - як у належності чи неналежності до якогось конкретного віровизнання, так і свободи вибору чи зміни свого статусу. Адже очевидно, що криза єдності православного світу наприкінці ХХ сторіччя вже не може, як би цього не прагнула наша замішана на фанатизмі та ненависті масова свідомість, однобоко трактуватися як ворожі підступи задля знищення православ'я. І тим більше — як суто розкольницькі процеси, породжені надміром втручання політичних чинників. Бо дуже значною мірою це є проявом пригнобленого здавен прагнення оновлення за умов існування у непорушності занадто консервативних підходів до проблем, що їх породжує життя, старих ор-

ганізаційних структур, абсолютно нечутливих до подуву вітрів сучасності. А справжнє досягнення християнської єдності, — як і досягнення бодай якогось взаєморозуміння у рамках усієї моно-теїстичної традиції, — значно важливіше за пошуки зручного партнера чи патрона у тій самоуявній єдності, чи досягнення якихось корпоративних інтересів “свого табору”. І жодна ієрархія не вправі силою утримувати паству, стаючи на заваді її розвитку, досягненню законних політичних та культурних свобод.

Можна вітати прагнення редакційної колеги сприяти увласненню українським суспільством католицької соціальної науки, бо, вочевидь, вона виходить за рамки чисто католицької релігійної спільноти. Запропонована модель, базована на людській гідності, дозволяє не лише теологічне трактування, а й суто світське, розраховане і на сучасне, дуже секуляризоване суспільство, яке складається як із віруючих різних визнань, так і з невіруючих, стосуючись однаковою мірою всіх.

Звичайно, не всі випуски бюлетня витримані на справді високому рівні, заявленому при створенні. Проте слід зазначити, що, попри певний відсоток випадкових, хоч і правильних наче, публікацій, було чимало й таких, що запам'яталися. Це, зокрема, три групові, від імені Бюро, Записки — щодо вивчення прав людини в навчальних закладах України, про національне питання в Україні та про принципи взаємовідносин між державою й церквою, це також стаття про критерії оцінки ситуації в галузі прав людини С.Глузмана, велика праця соціолога Є.Головахи про права людини та міжетнічні відносини в Україні, стаття нинішнього заступника Голови Верховної Ради В.Мусіяки про інтелектуальну власність, серія статей В.Речицького на теми громадянського суспільства, кілька публікацій М.Мариновича на релігійні та мовні теми тощо. Звичайно, в період активної дискусії в суспільстві щодо нової конституції України, бюлетень також багато місця відводив цій проблемі. Зокрема окремим спецвипуском (N5) було видано, розроблений на прохання Українсько-американського бюро захисту прав людини модельний проект Конституції України, автором якого є вже згадуваний В.Речицький.

Та з часом “криза жанру”, що латентно, мабуть, існувала від початку, дала про себе знати дуже чітко: за 1995 рік вийшло всього два нових випуски бюлетня, та й над ним нависла загроза перетворитися за якийсь час на зовсім зайве видання. Тож своєрідним проривом став N13, суто “релігійний” випуск, що унаочнив оптимізацію шляху дальшого розвитку журналу через поглиблення тематизації, закріплену в наступних випусках: N14 — міжетнічні відносини, NN15 та 16 — знову релігійні, N17 —

проблеми міграції, N18 — проблеми прав дитини, N19 — проблеми метаетики та метаправа, а N20, — як нам стало відомо, — присвячується знову міжетнічним відносинам.

Сьогодні бюлетень видається за сприяння Міжнародного фонду "Відродження" та американської правозахисної організації "Freedom House". І є підстави сподіватися, що, за умов свободи, сформульоване якимось папою Іваном Павлом переконання, що людський рід повинен таки досягнути єдності через багатоманітність, що він навчиться таки бути єдиним, як і Церква в ньому, — зберігаючи при цьому усе розмаїття думання та діяння, культур та цивілізацій, — не розминеться з Україною.

З.А.